

ITALO KALVINO

NAŠI PRECI

PREVELA S ITALIJANSKOG
ANA SRBINOVIĆ

PAIDEIA

BEOGRAD, 2007.

Naslov originala

Italo Calvino

Il visconte dimezzato

Copyright © The Estate of Italo Calvino, 2002

All rights reserved

Il barone rampante

Copyright © The Estate of Italo Calvino, 2002

All rights reserved

Il cavaliere inesistente

Copyright © The Estate of Italo Calvino, 2002

All rights reserved

Izdavač

PAIDEIA, Beograd

Generalni direktor

PETAR ŽIVADINOVIĆ

Glavni i odgovorni urednik

VESNA JANJIĆ

© 2007, PAIDEIA, za ovo izdanje

PREPOLOVLJENI VIKONT

Naslov originala

Italo Calvino

Il visconte dimezzato

Copyright © The Estate of Italo Calvino, 2002

All rights reserved

I

Vodio se rat protiv Turaka. Vikont Medardo od Teralbe, moj ujak, jahao je Bohemijskom ravnicom prema hrišćanskom logoru. Pratio ga je štitonoša po imenu Kurcio.

Rode su nisko letele, u belim jatima, kroz gust vazduh, bez daška vetra.

– Otkud tolike rode? – upitao je Medardo Kurcija – kuda lete?

Moj ujak tek što je bio stigao, netom se zavojačivši kako bi udovoljio izvesnim vojvodama našim susedima koji su se borili u tom ratu. U poslednjem utvrđenju na hrišćanskoj teritoriji snabdeo se jednim konjem i jednim štitonošom, i sada je jahao u pravcu carskog tabora.

– Lete ka bojnopolju – odgovorio je štitonoša, smrknutog lica. – Pratiće nas čitavim putem.

Vikont Medardo je znao da ljudi u tim krajevima veruju da rode donose sreću; i želeo je da iskaže svoju radost što ih vidi. No, i protiv svoje volje, bio je uznemiren.

– Šta traže rode na bojnopolju, Kurcio? – upitao je.

– I one sada već jedu ljudsko meso – odgovorio je štitonoša – otkako je suša ispostila polja i isušila reke. Tamo gde ima leševa, rode, čaplje i ždralovi zamenili su gavranove i orlove.

Moj ujak je tada bio u prvoj mladosti: dobu u kojem su osećanja neobuzdana i zbrkana, ne razlikujući se još uvek u dobru i u zlu; dobu u kojem je svako novo iskustvo, čak i ono mračno i neljudsko, još uvek uzbuđljivo i prožeto ljubavlju prema životu.

– A gavranovi? A orlovi? – upitao je. – A ostale ptice grabljivice? Gde su nestale? – Bio je bleđ, ali oči su mu grozničavo sijale.

Štitonoša je bio crnomanjast mladić, brkat, koji je retko dizao pogled. – Jedući tela onih koji su umrli od kuge i sami su se zarazili – i pokazao je kopljem na nekakvo crno žbunje koje, pri pažljivijem pogledu, nije bilo sačinjeno od granja već od perja i ukrućenih ptičijih nožica.

– I tako, ne zna se ko je prvi umro, da li ptica ili čovek, i ko se na koga bacio da ga raščerupa – rekao je Kurcio.

Kako bi pobjegli od kuge koja je kosila sve pred sobom, čitave porodice odlazile su na selo ne sluteći da ih i tamo čeka smrt. U gomilama razbacanim po ledini, ležala su isprepletana tela žena i muškaraca, naga, nagrđena gukama i, ono što je isprva bilo sasvim neobjašnjivo, obrasla perjem: kao da su iz njihovih mršavih udova i trupa izrasli crno perje i krila. Bile su to crkotine orlova pomešane sa ljudskim leševima.

Na zemlji su se već razaznavali znaci proteklih bitaka. Sada su napredovali znatno sporije jer su se konji sve češće propinjali i odskakali u stranu.

– Šta je to spopalo naše konje? – upitao je Medardo štitonošu.

– Gospodine – odgovorio je on – konjima ništa nije morskije od vojnja sopstvene utrobe.

I doista, pojas ravnice kroz koju su prolazili bio je prekriven crkotinama konja, od kojih su neke bile izvrnute na leđa, s kopitama dignutim uvis, dok su druge ležale potrbuške, sa njuškom zarivenom u zemlju.

– Zašto ovde ima toliko izginulih konja, Kurcio? – upitao je Medardo.

– Kada konj oseti da mu je rasporena utroba – objasnio je Kurcio – on pokušava da je zadrži da mu ne ispadne. Neki tada spuste trbuh na zemlju, drugi se izvrnu na leđa. No, smrt stigne i jedne i druge.

– Dakle, u ovom ratu umiru uglavnom konji?

– Turski jatagani kao da su stvoreni da im jednim udarcem raspore trbuh. Malo dalje videćete i ljudske leševe. Prvo ginu konji, a onda konjanici. Ali evo, stigosmo u logor.

Na obzorju su se nazirali vrhovi najviših šatora, barjaci carske vojske i stubovi dima.

Jašući dalje, videli su da su leševi iz prethodne bitke gotovo svi sklonjeni i pokopani. Tek tu i tamo ležao je poneki deo tela, uglavnom prsti, razbacani po strnjici.

– Svaki čas nabasamo na poneki prst koji nam pokazuje put – rekao je moj ujak Medardo. – Šta to znači?

– Bog nek' im oprost: to živi odsecaju prste mrtvima kako bi uzeli prstenje.

– Ko ide? – upitao je stražar u kabanici prekrivenoj lišajem i mahovinom, nalik kori kakvog drveta izloženog severcu.

– Živela sveta carska kruna! – povikao je Kurcio.

– Smrt Sultanu! – odvratio je stražar. – Nego, kumim vas, čim stignete u komandu recite im da mi hitno pošalju zamenu, jer samo što nisam pustio korenje!

Konji su sada jurili kako bi umakli oblaku muva koji je prepokrio bojno polje, zujeći nad brdima izmeta.

– Jučerašnji izmet mnogih vrljih junaka – primetio je Kurcio – još uvek je na zemlji, dok su oni već na nebu – i prekrstio se.

Na ulasku u logor s obe strane puta nizali su se šatori ispod kojih su sedele punačke kolmovane žene, u dugim haljinama od brokata i golih grudi, koje su ih dočekale povcima i smehom.

– To su šatori kurtizana – rekao je Kurcio. – Ni u jednoj vojsci nema tako lepih.

Moj ujak je jahao glave okrenute unazad, opčinjen tim prizorom.

– Ali budite oprezni, gospodine – dodao je štitonoša – prljave su i zaražene tolikim boleštinama da ih čak ni Turci ne bi hteli kao ratni plen. Sada već ne samo da su prepune bubašvaba, stenica i krpelja, već su se na njima zapatile čak i škorpije i gušteri zelembaći.

Prošli su pokraj topovskih baterija. Predveče, tobdžije su kuvale svoju čorbu od repe na bronzi bacača i topova, usijanoj od celodnevne paljbe.

Pristizala su kola puna zemlje i tobdžije su je propuštale kroz rešetko.

– Već oskudevamo u barutu – objasnio je Kurcio – ali zemlja na kojoj su se odigrale bitke toliko je njime natopljena da se, uz malo strpljenja, iz nje može prosejati količina dovoljna za nekoliko punjenja.

Potom su se redale konjušnice, gde su, među movama, marljivi veterinari ušivali, krpili i lepili vrelin katranom kožu četvoronožaca, svi pri tom njišteći i ritajući se, uključujući i doktore.

Nakon toga sledio je beskonačan niz pešadijskih šatora. Spuštalo se veče i ispred svakog šatora sedeli su vojnici bosih nogu, uronjenih u kace s toplom vodom. Svikli na iznenadne uzbune, i danju i noću, čak i u vreme pranja nogu nisu skidali šlemove sa glava, niti su iz ruku ispušta-

li koplja. U većim, raskošno nabranim šatorima, oficiri su pudrali pazuha i hladili se čipkanim lepezama.

– To ne rade iz slabosti – rekao je Kurcio – naprotiv: žele da pokažu da na njih nisu nimalo uticale grubosti vojničkog života.

Vikonta od Teralbe odmah su uveli kod cara. U svom šatoru prepunom tapiserija i trofeja, vladar je proučavao geografske karte i razrađivao planove budućih bitaka. Na stolovima su bile raširene karte i car je u njih zabadao špenadle, izvlačeći ih iz jastučeta koje je držao jedan od vojskovođa. Karte su sada već bile toliko prenatrpene špenadlama da se od njih ništa nije moglo videti, te kako bi nešto razabrali morali su da skidaju špenadle, a zatim da ih ponovo vraćaju. U tom skidanju i vraćanju, kako bi im bile slobodne ruke, kako car tako i vojskovođe držali su špenadle u ustima i sporazumevali su se isključivo mumljanjem.

Videvši mladića koji se klanjao pred njim, car je upitno promumlao i odmah potom izvadio špenadle iz usta.

– Vitez koji je netom došao iz Italije, Vaše Visočanstvo – predstavili su ga – vikont od Teralbe, potomak jedne od najuglednijih porodica u Đenovi.

– Imenujem ga za poručnika.

Moj ujak je udario petama u stavu mirno, a car je rukom napravio jedan široki carski pokret i tog časa su se sve geografske karte lagano smotale i skotrljale na pod.

Te noći, iako umoran, Medardo dugo nije mogao da zaspi. Hodao je tamo-vamo pored svog šatora i slušao dozivanje stražara, njištanje konja i nepovezano buncanje u snu ponekog vojnika. Posmatrao je zvezde na Bohemijskom nebu, razmišljao o svom novom činu, o sutrašnjoj bici, o dalekoj domovini, o šuštanju trske u njenim brzacima. U srcu nije osećao ni nostalgiju, ni sumnju, niti strah. Za njega su stvari još uvek bile celovite i nesporne, a takav je bio i on sam. Da je mogao da predvidi stravičnu sudbinu koja ga je čekala, možda bi i nju smatrao prirodnom i neizbežnom, sa svom patnjom koju je sa sobom nosila. Upirao je pogled ka noćnom horizontu gde se nalazio neprijateljski tabor, i ukrštenih ruku stezao šakama ramena, srećan što veruje u međusobno udaljene i različite stvarnosti i u sopstveno prisustvo unutar njih. Osećao je kako se krv tog okrutnog rata, koja je tekla potocima i natapala tlo, sliva ka njemu; i pustio je da ga okrzne, ne osećajući ni bes niti samilost.

II

Bitka je počela tačno u deset izjutra. Iz svog sedla poručnik Medardo posmatrao je nepregledni stroj hrišćanske vojske, spremne za napad, i izlagao lice Bohemijskom vetru, koji je nosio miris pleve kao s kakvog prašnjavog gumna.

– Ne, ne osvrćite se, gospodine – povikao je Kurcio koji je, sa činom narednika, stajao pokraj njega. I, kako bi opravdao ove naredbodavne reči, dodao je, tiho: – Kažu da donosi nesreću, pre početka bitke.

A zapravo, nije želeo da se vikont obeshrabri, shvativši da se hrišćanska vojska sastoji od gotovo samo tog jednog postrojenog reda, a da pojačanje čini tek nekoliko rasturenih pešadijskih odreda.

Moj ujak je gledao u daljinu, u oblak na horizontu koji se primicao, i razmišljao: „Evo, onaj oblak su Turci, pravi Turci, a ovi pokraj mene što pljučkaju duvan, to su iskusni hrišćanski borci, a ova truba koja sada odjekuje, to je napad, prvi napad u mom životu, a ova tutnjava i prasak, užarena kugla koja se zabija u zemlju propraćena lenjim i ravnodušnim pogledima boraca i konja je topovsko đule, prvo neprijateljsko đule koje vidim. Daj bože da nikad ne dođe dan kada ću reći: A ovo je poslednje.“

Već sledećeg trenutka, isukanog mača, jurio je poljem, očiju uprtih u carski barjak koji je nestajao i ponovo se pomaljao među oblacima dima, dok su tanad hrišćanske vojske letela iznad njegove glave, a neprijateljska tanad već sejala gubitke u redovima hrišćana i zarivala se u zemlju koje je prštala unaokolo. Razmišljao je: „Videću Turke! Videću Turke!“ Ljudima nije ništa draže nego da imaju neprijatelje, a potom da vide da li su baš onakvi kakvima su ih zamišljali.

I video ih je, Turke. Dvojica su mu jahala u susret. Na paradno opremljenim konjima, s malim okruglim štitovima od kože i ogrtačima na crne i žute pruge. Na glavi su imali turban, lice im je bilo zemljane boje, a brkovi kao u onoga koga su u Teralbi zvali „Mike Turčin“. Jedan od dvojice je poginuo, a onaj drugi je ubio nekog drugog. Ali sada su već nadirali u ogromnim količinama i ubrzo se povela borba prsa u prsa. Videvši dva Turčina kao da ih je video sve. I oni su bili samo vojnici, a sva ta raskošna oprema bila je zapravo vojna uniforma. Lica su im bila preplanula i jogunasta kao u seljaka. Medardo ih se sada već sit nagledao; mogao je mirne duše da se vrati kući u Teralbu, taman na vreme za sezonu prepelica. Međutim, obreo se u ratu. I tako je jurio, izbegavajući udarce jatagana, sve dok nije naleteo na jednog onižeg Turčina, pešaka, i ubio ga. Videvši kako se to radi, pošao da traži nekog visokog na konju, ali to je bila greška. Jer opasni su bili oni mali. Provuikli bi se ispod konja, s onim jataganima, i rasporili im trbuh.

Medardov konj je naglo stao raskrečenih nogu. – Šta to radiš? – upitao je vikont. Dojahao je Kurcio pokazujući nadole: – Gledajte . – Čitava utroba mu je već bila na zemlji. Sirota životinja je pogledala gore, u gospodara, potom je pognula glavu kao da hoće da pobrsti sopstvena creva, ali to beše poslednji izliv hrabrosti: obeznanila se i ispustila dušu. Medardo od Teralbe je ostao bez konja.

– Uzmite moga konja, poručniče – rekao je Kurcio, ali nije uspeo da ga zadrži, jer je pao iz sedla, pogođen turskom strelom, i konj mu je pobegao.

– Kurcio! – povikao je vikont i pritrčao štitonoši koji je ječao na zemlji.

– Ne razmišljajte o meni, gospodaru – rekao je štitonoša. – Nadajmo se samo da je u bolnici preostalo rakije. Svakom ranjeniku sleduje po jedna činija.

Moj ujak Medardo bacio se u okršaj. Ishod borbe je bio neizvestan. U čitavoj toj zbrci činilo se da pobeđuju hrišćani. Jedno je bilo sigurno: razbili su tursku vojsku i opkolili njene položaje. Moj ujak, sa drugim junacima, probio se do neprijateljskih topova koje su Turci sada premeštali kako bi držali hrišćane na nišanu. Dvojica tobdžija okretali su jedan top na točkovima. Onako tromi, bradati, u dugačkim ogrtačima, ličili su na dva astronoma. Moj ujak je povikao: – Sad ću da im pokažem njihovog boga . – Opijen borbom i neiskusano, nije znao da se topovima pri-

lazi samo sa strane ili otpozadi. On iskoči pred otvor cevi, s isukanim mačem, u nameri da zastraši ta dva astronoma. Umesto toga, đule ga pogodi ravno u grudi. Medardo od Teralbe polete u vazduh.

Uveče, nakon bitke, dvojica kola skupljala su tela hrišćana po bojnom polju. Jedna su bila za ranjenike, a druga za mrtve. Prvi odabir se vršio tu, na licu mesta. – Ovog uzimam ja, onog uzmi ti. – One koji su izgledali kao da se još uvek mogu zakrpati, stavljali su na kola za ranjenike; one koji su bili u komadima tovarili su na kola za mrtve kako bi ih propisno sahranili; a onog ko više nije ličio ni na leš ostavljali su rodama. Tih dana, s obzirom na sve veće gubitke, izdata je naredba da se poveća broj ranjenih, nauštrb mrtvih. I tako su Medardovi ostaci proglašeni za ranjenika i natovareni na kola za ranjenike.

Drugi odabir vršio se u bolnici. Nakon bitaka, poljske bolnice pružale su suroviji prizor od samih bitaka. Na zemlji se protezao nepregledan niz nosila na kojima su ležali ti nesrećnici, a svuda unaokolo mahnitali su doktori, otimajući jedni drugima iz ruku pincete, testere, igle, amputirane udove i navoje kanapa. Mrtvac za mrtvacem – činili su sve što su mogli da ih povrate u život. Testeriši ovde, ušivaj tamo, začeppljuj rupe, prevrtali su vene kao rukavice i ponovo ih vraćali na njihovo mesto, s više kanapa u njima nego krvi, ali zakrpljene i ušivene. Kada bi neki pacijent umro, sve ono što je na njemu još valjalo koristilo se da zakrpi udove nekog drugog, i sve tako. Najviše muka zadavala su im creva: kad bi se jednom razmotala, bilo je gotovo nemoguće vratiti ih natrag.

Kada su podigli čaršav, pred očima im se ukazalo vikontovo jezivo osakaćeno telo. Nedostajala mu je jedna ruka i jedna noga, ali ne samo to, čitav grudni koš i slabina između te ruke i noge bili su mu razneseni, smrvljeni onim đuletom koje ga je pogodilo posred grudi. Od glave su ostali samo jedno oko, jedno uvo, jedan obraz, pola nosa, pola usta, pola brade i pola čela: druga strana glave bila je pretvorena u kašu. Jednom rečju, od njega je preostala samo jedna polovina, ona desna, koja je uostalom bila savršeno očuvana, bez ijedne ogrebotine, izuzev one ogromne posekotine koja ju je razdvojila od leve polovine pretvorene u prah.

Lekari: mrtvi zadovoljni. – Uh, kakav divan slučaj! – Ako u međuvremenu ne umre, mogli bi čak pokušati da ga spasu. I prionuše na po-

sao, dok su siroti vojnici sa strelom zabodenom u ruku umirali od sepe. Ušivali su, krpili, lepili: šta sve nisu radili! Tek, sutradan ujutru moj ujak je otvorio ono jedino oko, pola usta, raširio nozdrvu i udahnuo. Snažna Teralbinska krv je izdržala. Sada je bio živ i prepolovljen.

III

Kada se moj ujak vratio u Teralbu, ja sam imao sedam ili osam godina. Zbilo se to uveče, u sumrak; bio je oktobar; nebo je bilo tmurno. Toga dana, dok smo brali grožđe, kroz lišće vinove loze videli smo na sivom moru kako se primiču jedra neke lađe na kojoj se vijorio carski barjak. U to doba, kad god bi se na vidiku ukazao kakav brod, govorili smo: – Eno, vraća se Gospon Medardo – ali ne zato što smo jedva čekali da se vrati, već kako bismo imali šta da čekamo. Tog puta smo pogodili: a potvrdu smo dobili još iste večeri, kada je jedan momčić po imenu Fjorffjero, gnječeći grožđe, s vrha bureta povikao: – Gle, tamo dole . – Već je gotovo bio mrak i videli smo kako se u dolini duž kozje staze pale baklje; a onda, kada je već bila na mostu, razznali smo nosiljku. Nije više bilo nikakve sumnje: bio je to vikont koji se vraćao iz rata.

Glas se proneo dolinama; u dvorištu zamka okupio se silan narod: ukućani, posluga, berači grožđa, pastiri, vojnici. Nedostajao je samo Medardov otac, stari vikont Ajolfo, moj deda, koji već odavno nije silazio čak ni u dvorište. Umoran od života, odrekao se titule u korist svog jedinog sina, pre nego što je ovaj otišao u rat. Njegova strast prema pticama, koje je uzgajao unutar zamka u jednom ogromnom kavezu, svakim danom postajala je sve bizarnija: starac je u kavez preneo čak i svoj krevet, i zatvorio se unutra ne izlazeći iz njega ni danju ni noću. Hranu, zajedno sa zrnavljem za ptice, proturali su mu kroz rešetke kaveza, i Ajolfo je sada već sve delio s tim krilatim stvorenjima. Provodio je sate milujuć perje fazana, grlica, čekajući da mu se sin vrati iz rata.

Nikada nisam video toliko sveta u dvorištu našeg zamka: prošlo je doba, o kojem sam samo slušao priče, svetkovina i ratova među susedi-

ma. I po prvi put sam primetio koliko su njegove zidine i kule bile oronule i koliko je blatnjavo bilo dvorište u kojem smo imali običaj da napasamo koze i punimo valove za svinje. Dok smo čekali, raspravljali smo u kakvom će se stanju vikont vratiti; odavno je već pristigla vest da je teško ranjen u borbi s Turcima, ali niko nije tačno znao da li je osakaćen, ili bolestan, ili samo unakažen ožiljcima: ali sada, kada smo videli nosiljku, spremili smo se na najgore.

I evo, nosiljku su položili na zemlju i iz njenog mraka sevnula je jedna zenica. Stara dadilja Sebastijana zakoračila je ka njoj, ali iz tog mraka izronila je jedna ruka koja joj je odsečnim pokretom dala znak da ne prilazi. Potom smo videli kako se telo u nosiljci jednim izlomljenim i grčevitim trzajem pokrenulo i pred nas je iskočio Medardo od Teralbe, oslanjajući se o štaku. Bio je ogrnut crnim plaštom sa kapuljačom, koji ga je prekrivao od glave do pete i koji je s desne strane bio zabačen unazad otkrivajući mu pola lica i tela oslonjenog o štaku, dok na levoj strani kao da je sve bilo sakriveno u raskošnim naborima plašta.

Promatrao nas je, nas koji smo stajali oko njega, ćuteći; ali možda nas uopšte nije ni gledao, tim svojim nepomičnim okom, već je samo želeo da nas udalji od sebe.

Sa mora je dunuo povetarac i jedna slomljena grančica na vrhu obližnje smokve jedva čujno je zacvilela. Ogrtač mog ujaka počeo je da leprša, vetar ga je nadimao poput jedra i činilo se kao da mu prolazi kroz telo, štaviše, kao da to telo i ne postoji i da je ogrtač prazan kao da obavlja sablast, a ne čoveka. Potom, bolje pogledavši, videsmo da se pripija kao uz kakvu motku, a ta motka je bila rame, ruka, bok, noga, sve ono što je od njega bilo oslonjeno o štaku: a ostalo nije postojalo.

Koze su posmatrale vikonta svojim nepomičnim i bezizražajnim pogledom, okrenute svaka na svoju stranu, ali zbijene, tako da je linija njihovih leđa tvorila jedan neobičan pravougaoni crtež. Svinje, budući osetljivije i promućurnije, zaskičale su i počele da beže sudarajući se stomacima, i tada ni mi više nismo mogli da skrivamo strah. – Sine moj! – zavapila je dadilja Sebastijana i podigla ruke. – Jadniče!

Moj ujak, rasrđen što je u nama pobudio takva osećanja, zario je vrh štake u zemlju i uglastim kretnjama uputio se prema kapiji zamka. Ali, na stepenicama ispred kapije prekrštenih nogu sedeli su nosači koji su ga doneli u nosiljci, goli do pojasa, sa zlatnim mindušama i obrijanim glavama na kojima su rasle kreste ili perčini. Ustali su, a jedan sa

kikom, koji im je izgleda bio vođa, rekao je: – Mi čekamo našu nadnicu, senjor.

– Koliko? – upitao je Medardo, i učinilo nam se da se nasmejao.

Čovek sa kikom je rekao: – Vi znate kolika je cena za nošenje čoveka u nosiljci...

Moj ujak je skinuo vrećicu sa pojasa i bacio je nosaču pred noge. Ovaj je rukom odmerio njenu težinu i povikao: – Ali ovo je mnogo manje od ugovorene sume, senjor!

Medardo je, dok su mu krajevi ogrtača lepršali na vetru, odvratio: – Polovina . – Prošao je pored nosača i, poskakujući na onoj jedinjoj nozi, popeo se uza stepenice, ušao na veliku širom otvorenu kapiju koja je vodila u unutrašnjost zamka, udarcima štake gurnuo oba teška krila koja su se s treskom zatvorila, a potom je, budući da je prozorčić ostao otvoren, zalupio i njega, nestavši nam sa vidika.

Čuli smo još neko vreme kako iznutra odjekuje njegov nepravilni korak, udaljavajući se hodnicima prema krilu u kojem su se nalazile njegove odaje, a zatim kako se i tamo vrata zalupljuju i ključevi se okreću u bravama.

Nepomičan iza rešetaka kaveza, čekao ga je njegov otac. Medardo nije čak ni svratio da ga pozdravi: zatvorio se sam u svoje odaje, i nije hteo da izađe niti da odgovori čak ni dadilji Sebastijani koja je dugo lupala o vrata oplakujući njegovu sudbinu.

Stara Sebastijana je bila jedna krupna žena odevena u crno, s velom na glavi, zarumenjenog lica bez ijedne bore, osim one koja joj je gotovo skrivala oči; odgajila je sve mlade članove porodice Teralba, išla u krevet sa svim starijima i sklopila oči svim umrlima. Sada je trčkarala tamo-vamo između dvojice zatočenika, ne znajući kako da im pomogne.

Sutradan, budući da Medardo i dalje nije davao znake života, ponovo smo otišli u berbu, ali, nije više bilo one radosti, a u vinogradima se pričalo samo o njegovoj sudbini, ali ne zato što nam je to toliko ležalo na srcu, već zato što je to bila zanimljiva i tajanstvena tema. Samo je dadilja Sebastijana ostala u zamku, brižno osluškujući svaki šum.

Međutim, stari Ajolfo, gotovo predvidevši da će mu se sin vratiti tako tužan i otuđen, obučio je od pre izvesnog vremena jednu od svojih najdražih ptica, jednog svračka, da odleti do krila zamka gde su se nalazile Medardove odaje, tada prazne, i da kroz jedan prozorčić uđe u

njegovu sobu. Tog jutra starac je otvorio svračku prozor i pogledom otpratio njegov let sve do sinovljevog prozora, a potom nastavio da baca zrnevlje svrakama i senicama, oponašajući njihovo ćurlikanje.

Ubrzo, začuo je udarac o okno prozora. Pogledao je napolje i na prozoru ugledao mrtvog svračka. Starac ga je pažljivo uzeo i video da mu je slomljeno jedno krilo, kao da je neko pokušao da mu ga otkine, da mu je prelomljena jedna nožica, kao stiskom između dva prsta, da mu je iščupano jedno oko. Starac je pritisnuo svračka na grudi i zaplakao.

Istoga dana pao je u krevet, i sluge su kroz rešetke videle da je veoma bolestan. Ali niko nije mogao da mu pomogne jer se bio zaključao i sakrio ključeve. Oko njegovog kreveta lepršale su ptice. Otkako je pao u krevet nisu prestajale da lete unaokolo, neumorno klepećući krilima.

Narednog jutra, dadilja je, prišavši kavez, videla da je vikont Ajolfo mrtav. Sve ptice su stajale na njegovom krevetu, kao na kakvom deblu što pluta po pučini.

IV

Nakon smrti svoga oca, Medardo je počeo da izlazi iz zamka. I ovog puta je dadilja Sebastijana bila prva koja je to primetila, jednoga jutra, zatekavši širom otvorena vrata i prazne odaje. Otposlaše četnu slugu u polja da traže vikonta. Sluge su trčale i u jednom trenu prošle ispod kruške koja je, prethodne večeri, bila bremenita zakasnelim i još nezrelim plodovima. – Gledaj gore – uzviknuo je jedan od slugu: ugledali su kruške koje su visile spram tek razdanjenog neba i taj prizor ih je prestravio. Zato što nisu bile cele, bile su presečene napola po dužini i još uvek su visile svaka na svojoj peteljci: štaviše, od svake kruške ostala je samo desna polovina (ili leva u zavisnosti odakle se gledalo, ali svima je nedostajala ista strana) dok je druga polovina volšebno nestala, bila je odsečena ili možda odgrižena.

– Ovuda je prošao vikont! – rekle su sluge. Naravno, pošto toliko dana nije ništa jeo, te noći ga je obuzela glad, i tako se popeo na prvo drvo da tamani kruške.

Malo dalje, sluge su na jednom kamenu videle prepolovljenu žabu koja je skakutala, kako to samo žabe umeju, još uvek živa. – Na dobrom smo tragu! – i nastavili su dalje. Ubrzo su se izgubili, jer među lišćem nisu primetili prepolovljenu dinju, i bili su prinuđeni da se vrate natrag sve dok je nisu našli.

I tako su iz polja ušli u šumu, gde su videli jednu prepolovljenu pećurku, jedan vrganj, zatim i drugu, jednu otrovnu crvenu vilovnjaču, i zalazeći sve dublje u šumu, nastavili su da nailaze, na svakom koraku, na te pećurke koje su nicalle iz zemlje na prepolovljenoj nožici i širile samo polovinu svoga kišobrana. Činilo se kao da su presečene jednim je-

dinim udarcem, jer od druge polovine nije preostala ni trunčica. Bilo je tu svih vrsta pečuraka: puhare, blagve, gluvare; a otrovnih je bilo skoro isto koliko i jestivih.

Prateći taj raštrkani trag, sluge su napokon došle do jedne livade zvane „kaluđeričina livada“ gde se usred trave nalazilo jedno jezerce. Svitala je zora i na obali jezerceta ocrtavala se vitka Medardova figura, ogrnuta crnim plaštom, ogledajući se u vodi po kojoj su plutale raznobojne pečurke, bele, žute i boje zemlje. Bile su to polovice pečuraka koje je on poneo sa sobom, i sada su bile razbacane po toj prozirnoj površini. Pečurke su na vodi izgledale kao da su cele i vikont ih je posmatrao: sluge su se sakrile na drugoj obali jezerceta, ne usuđujući se da prozbore ni reč i takođe posmatrajući te plutajuće pečurke, sve dok nisu shvatile da su tu bile samo one jestive. A šta je s otrovnima? Ako ih nije pobacao u jezerce, šta je s njima uradio? Sluge opet pohitaše u šumu. Nisu morali daleko da idu jer su na puteljku srele jedno dete sa korpom u ruci: unutra su se nalazile sve one polovine otrovnih pečuraka.

To dete sam bio ja. Prethodne noći sam se igrao na Kaluđeričinoj livadi, izigravajući bauka i iskačući naglo iza drveća, kada sam naleteo na svog ujaka koji je skakutao na onoj svojoj nozi po livadi obasjanoj mesečinom, s korpom preko ruke.

– Zdravo, ujače! – uzviknuo sam: bio je to prvi put da sam mu se tako obratio.

Izgledao je veoma zadovoljan što me vidi. – Pošao sam da berem pečurke – rekao je.

– I jesi li šta nabrao?

– Gledaj – rekao je moj ujak i seli smo na obalu jezerceta. On je prebirao po pečurkama i neke je bacao u vodu, dok je druge ostavljao u korpi.

– Na! – rekao je, pružajući mi korpu sa pečurkama koje je sam odabrao. – Isprži ih.

Ja sam hteo da ga upitam zašto su u njegovoj korpi samo polovice pečuraka; ali sam shvatio da bi to bilo nepristojno, te sam se zahvalio i otrčao svojim putem. Taman sam pošao da ih ispržim, kad sam naleteo na sluge i od njih saznao da su sve otrovne.

Kada su joj ispričali šta se dogodilo, dadilja Sebastijana je rekla: –Od Medarda se vratila ona zla polovina. Ko zna kako će danas proći suđenje.

Tog dana trebalo je da se sudi jednoj razbojničkoj bandi koju su dan

ranije uhvatili stražari iz zamka. Razbojnici su bili ljudi iz našeg kraja i stoga je presudu trebalo da donese vikont. Medardo je sav iskrivljen se deo na prestolu i grickao nokat. Dovedi su razbojнике u lancima: vođa bande je bio onaj mladić po imenu Fjorfjero koji je prvi ugledao nosiljku dok je gnječio grožđe. Došla je i oštećena strana: bila je to grupica toskanskih vitezova koji su, na putu za Provansu, prolazili kroz naše šume kada su ih Fjorfjero i njegova banda napali i opljačkali. Fjorfjero se branio tvrdeći da su ti vitezovi bespravno lovili divljač na našoj zemlji, te da ih je on presreo i razoružao uveren da su lovokradice, budući da se stražari već nisu setili to da učine. Valja napomenuti da su u tim godinama razbojnički napadi bili uobičajena pojava, zbog čega su kazne za ovaj prestup bile izuzetno blage. Osim toga, naši krajevi su bili naročito pogodni za razbojništvo, te se dešavalo da čak i poneki član naše porodice, posebno u smutnim vremenima, pristupi razbojničkoj bandi. Bespravan lov neću ni da pominjem, bio je to najlakši zločin koji se mogao zamisliti.

Ali strepnje dadilje Sebastijane bile su opravdane. Medardo je osudio Fjorfjera i čitavu njegovu bandu na smrt vešanjem, okrivivši ih za pljačku. Ali, pošto su opljačkani sa svoje strane bili krivi za bespravan lov, osudio je i njih na vešala. A kako bi kaznio stražare koji su prekasno stigli na lice mesta i nisu uspjeli da osujete zločine kako lovokradica tako ni razbojnika, naredio je da i njih obese.

Bilo je to sveukupno dvadesetak osoba. Ova okrutna presuda izazvala je u nama užas i tugu, ali ne toliko zbog one toskanske gospode koju smo prvi put u životu videli, koliko zbog razbojnika i stražara koji su uživali opšte simpatije. Majstor Pjetrokjodo, sedlar i drvodelja, dobio je zaduženje da isteše vešala: bio je to marljiv i razborit drvodelja koji je predano radio na svakoj svojoj tvorevini. S velikim bolom, jer su dvojica osuđenika bili njegovi rođaci, istesao je vešala koja su se granala poput drveta i čije je konopce pokretao jedan jedini čekrk; bila je to toliko velika i komplikovana naprava da se na njoj o jednom trošku moglo obesiti čak i više osoba nego što ih je bilo osuđeno, te je vikont naredio da se na svaka dva osuđenika obesi po deset mačaka. Leševi osuđenika i crkotine mačaka klatili su se na vešalima tri dana i isprva niko nije imao hrabrosti da ih pogleda. Ali ubrzo smo shvatili da u tom prizoru ima nečeg veličanstvenog, i tako su počela da nas razdiru oprečna osećanja, te nam je na kraju čak bilo žao da ih skinemo s vešala i rasklopimo tu veliku napravu.